

1. Ставицька Л., Труб В. Суржик: суміш, мова, комунікація // Українсько-російська двомовність. Лінгвосоціокультурні аспекти: Зб. наук. пр. / Ін-т української мови НАН України. Відділ соціолінгвістики; за заг. Редакцією Л.Ставицької. — К.: Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ, 2007. — С. 31–120.
2. Тараненко О.О. Суржик // Українська мова. Енциклопедія. Вид. 2-е, виправ. і доп. — К.: «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 2004. — С. 665–668.

Автор висловлює ширю подяку Л.Т. Масенко та Є.А. Карпіловській за цінні зауваження та побажання, які використано під час підготовки статті.

Статтю отримано 24.09.2014

Volodymyr Trub

Kyiv

TYPES OF INTERFERENTIAL INFLUENCES IN BILINGUAL ENVIRONMENT OF UKRAINE

The paper deals with the specificity of functioning of the languages of national minority, contact bilingualism in Ukraine with its inherent asymmetric interaction of the Ukrainian and Russian languages. The dominant position in this interaction belonged to the Russian language. The author grounds the necessity of considerable extension of functioning of Ukrainian in different important spheres, especially in natural branches of science. The main types of dominant interferential influence of Russian upon Ukrainian are investigated: the Ukrainian-Russian suržuk, non adequate translation loans, semantic interference. The different aspects of competition of both languages as important means of personalities socialization as well as the new tendencies in functioning of Ukrainian are examined.

Key words: contact bilingualism, dominant language, languages of national minority, communicative power, interference, suržuk, translation loans, semantic interference.

Мовна мозаїка

ГЕЛЬСІНСЬКА чи ГЕЛЬСІНСЬКА СПІЛКА?

Дехто наполягає на вживанні назви *Гельсінкська спілка*, тобто на утворенні прикметника *Гельсінкська* без зміни звука [к] перед суфіксом *-ськ-*, як у російській мові, пор.: *хельсинкская*. В українській мові є небагато прикметників, утворених від іншомовних географічних назв саме так, напр.: *ню-йоркський*, *іракський*, *бангкокський* на ін., але вони суперечать правилі чинного українського правопису, згідно з яким обов'язковою морфологічною умовою творення прикметників від українських і неукраїнських географічних назв з основою на *к* є чергування [к] із [ц'] перед суфіксом *-ськ-* (див.: Український правопис, § 113, п. 2 б). Однак цим правилом свого часу не скористалися, бо внаслідок такого чергування у назві *Гельсінкі* перед зазначеним суфіксом постає важкий для вимови прикметник *гельсінцький*. Саме тому вдалися до утинання кінцевого *-кі* назви міста *Гельсінкі*, що посприяло вільному поєднанню її з суфіксом *-ськ-* та утворенню прикметника *гельсінський*, пор. український зразок: *П'ятихатки — п'ятихатський*.

Отже, не суперечить морфологічній нормі української літературної мови і милозвучний для вимови лише прикметник *гельсінський*. Тому правильною є назва *Гельсінська спілка*.

Катерина Городенська

40. Юрчук Л.А. Суфіксальний дієслівний словотвір / Л.А. Юрчук // Словотвір сучасної української літературної мови. — К. : Наук. думка, 1979. — С.171 — 210.
41. Юрчук Л.А. Питання суфіксального словотворення дієслів у сучасній українській мові / Л.А. Юрчук. — К.: Вид-во АН УРСР, 1959. — 100 с.
42. Янценецкая М.Н. Семантические вопросы теории словообразования / М.Н. Янценецкая. — Томск : Изд-во Томск. ун-та, 1979. — 242 с.
43. Ярмоленко Г.А. Віддієслівні іменники української мови в когнітивно- ономасіологічному аспекті : автореф. дис...канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Г.А. Ярмоленко. — Одеса, 2008. — 20 с.
44. Kushlyk O. Derivation potential of motivated by adjectives verbs of mental state of the subject in the Ukrainian language / Oksana Kushlyk. // Management and Education. Humanities and Social Sciences. Academic Journal. University «Prof. Dr. Assen Zlatarov». — Burgas, 2013. — Vol. IX (4). — P. 71 — 78.

Статтю отримано 03.09.2014.

Oksana Kushlyk
Drohobych

WORD-BUILDING PARADIGMATIC OF PERSONAL-MOTIVATED VERBS IN THE UKRAINIAN LANGUAGE

In the article word-building paradigmatic of personal-motivated verbs is investigated. On the basis of general grammatical meanings of being, action, relation, state four structural-semantic types of these verbs are distinguished, their typical word-building paradigms are established, their structure and zone fillings are characterized, continuum of word-building meanings of verbal derivatives and a set of word-building devices for their realization are determined.

Key words: word-building paradigm, word-building zone, word-building meaning, word-building formant, personal-motivated verb, structural-semantic type, derivate.

Мовна мозаїка

ЖУРНАЛІСТ ПРИ МІКРОФОНІ чи ПЕРЕД МІКРОФОНОМ?

Журналісти громадського радіо почали вживати форму *при мікрофоні*... замість узвичаєної, добре відомої всім *перед мікрофоном*. А чи є підстави для такої заміни? Немає, тому що прийменники *при* і *перед* розрізняються за відтінками свого просторового значення: *при* виражає просторову близькість, його вживають тоді, коли потрібно назвати предмет, місце, простір, поблизу яких щось відбувається чи розташоване (пор.: *Козаче село Глибове при самому Дніпрі*... (Марко Вовчок); *Спершу [вони] стояли на горбі при пологій впадині — спускові до Сиваша* (О. Гончар), *перед* позначає розташування, перебування на деякій відстані з переднього боку чого-небудь, лицьової сторони чогось (пор.: *Перед хатою стоїть старий гіллястий ясен*... (С. Васильченко); *Панночка стоїть перед дзеркалом і вже усе зриває з себе* (Марко Вовчок). Для того щоб слухачі добре чули журналіста, потрібно, аби він говорив прямо в мікрофон, тобто сидів перед ним. Коли ж журналіст сяде з якогось боку мікрофона, то слухачі чутимуть його голос слабкіше або й зовсім не почують. Саме тому так близько перед ротом тримають мікрофон співаки, конферансьє, лектори та ін. Щоправда, тепер мікрофон прикріплюють біля щоки, але все одно ближче до рота. На Українському радіо давно звучить улюблена передача “Театр перед мікрофоном”.

Отже, просторове розташування журналіста щодо мікрофона, яке забезпечує якісне звучання його голосу, точніше виражає українська форма *перед мікрофоном*.

Катерина Городенська

Maria Tsurkan
Chernivtsi

GENERAL LINGUISTIC AND AUTHORIAL PHRASEOLOGICAL UNITS
IN MARIA MATIOS'S PROSE

The article deals with the problem of the use of phraseological units as the stylistic means of speech in fictional literature. It also gives the description of general linguistic and authorial phraseological units used in the works of Maria Matios.

Key words: category of speech, phraseological unit, literature of Maria Matios, general linguistic phraseological units, authorial phraseological units, transformation of phraseological units.

Мовна мозаїка

ПРЕЗЕНТУЄ — це не РЕПРЕЗЕНТУЄ

Останнім часом на сторінках української преси, у професійному писемному та усному мовленні почали широко вживати дієслово **презентувати** і утворений від нього дієприкметник **презентований** зі значенням, відмінним від того, з яким вони узвичаєні в українській мові. В одинадцятитомному Словнику української мови значення дієслова **презентувати** було витлумачене як 'передавати що-небудь у власність як подарунок; дарувати', причому воно подане із стилістичною позначкою, *заст., розм.* (СУМ, VII, 532). У такому значенні це дієслово зафіксоване в мові української художньої літератури, пор.: *Пан Войський не візьме того собі у гнів, Як перся я йому уклінно презентую* (М. Рильський). Словотвірво воно пов'язане з іменником латинського походження *презент*, пор.: *Двічі на тиждень провідував [Макар] Зою Артемівну. І завжди привозив у презент, що мав на хуторі* (П. Кочура).

Нове значення дієслова **презентувати** 'публічно представляти що-небудь нове, те, що недавно з'явилося чи було створено' сформувалося під впливом запозиченого іменника **презентація**, що зафіксував "Великий тлумачний словник сучасної української мови" (уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. — К., 2005. — С. 1105). Слово **презентація** спочатку вживалося в українській мові як фінансовий термін зі значенням 'подання, вручення переказного векселя особі, яка зобов'язана сплатити по ньому' (Словник іншомовних слів за ред. О. С. Мельничука. — К., 1974. — С. 542), а згодом воно розширило свою сполучуваність з іменниками, серед яких **книжка, видання, кінофільм, виставка** тощо, унаслідок чого в нього розвинулося теперішнє нове значення. Цей іменник почали активно використовувати в культурному та науковому житті України для найменування публічних зібрань, присвячених ознайомленню з чимось новим, інформуванню про новий важливий здобуток, представленню чогось новоствореного — книжки, кінофільму, виставки, організації тощо. Напр.: *Відбулася й презентація українського кіноархіву — Національного центру Олександра Довженка* (Дзеркало тижня, 10.09.2012). Як бачимо, у дієслові **презентувати** розвинулося нове значення під впливом іменника **презентація** у зв'язку з потребами культурної практики. Особливо активно вживаний із цим новим значенням дієприкметник **презентований**, що передає його як 'представлений широкому загалу, оприлюднений', пор.: *На Канському фестивалі нинішнього року був презентований франко-український фільм "Дніпровський крокодил"* (Дзеркало тижня, 25.02.2011). З'явився вже й іменник **презентант** на означення особи, що презентує, представляє себе чи свій продукт, напр.: *Презентант повинен так підготувати свій виступ, щоб кожна частина мала свій фрагмент змісту, який не повторюється* (<http://aliveinter.net/ukr/referat>). Крім новітнього семантичного впливу слова **презентація** на **презентувати**, спостерігаємо помилкове вживання цього дієслова замість **репрезентувати**, пор.: *Творчість художника презентувала* (правильно: **репрезентувала**) *гогочасне образотворче мистецтво* (з газети). Хоч названі дієслова і мають латинські корені (пор. від лат. *representatio* — наочне зображення, *praesento* — передаю, вручаю), але вони не рівнозначні. **Репрезентувати** уживають в українській мові зі значенням 'бути представником кого-, чого-небудь і від когось, чогось; представляти; бути виразником якихось поглядів' (СУМ, VIII, 511), напр.: *Категорія темпоральності репрезентує систему значень, які в онтологічному сенсі співвіднесені із поняттям часу* (В. Барчук); *... вони [деякі політичні об'єднання] намагаються реалізувати модель держави, яка репрезентує погляди лише частини населення* (Віче, 02.1993). Утворений від нього дієприкметник **репрезентований** означає 'представлений чим-, ким-небудь реально', напр.: *Іншим параметром контрастивної синтагматики зіставлюваних дієслівних систем слугував їхній реченнєвотвірний потенціал, репрезентований системою типових моделей простих речень дієслівної будови...* (Н. Іваницька). Спільнокореневі з дієсловом **репрезентувати** іменники **презентація, репрезентант** передають відповідно значення 'наочне представлення кого-, чого-небудь і від когось, чогось' (напр.: *Створивши міжнародну асоціацію українців, ми... вийшли на якісно новий рівень комунікації з іншими культурами і репрезентації своєї* (Літературна Україна, 3.08.1989) та 'представник кого-, чого-небудь' (напр.: *Означено-особові речення як репрезентанти стильової економності* (І. Завальнюк).

Отже, у сучасній українській літературній мові дієслова **презентувати** і **репрезентувати**, дієприкметники **презентований** і **репрезентований**, іменники **презентація** і **репрезентація**, **презентант** і **репрезентант** розрізняються за своїми значеннями, тому не можуть бути взаємозамінними. **Презентувати, презентація, презентований** означають 'публічно представляти щось нове, ознайомлювати з якимсь новим вагомим здобутком', тоді як **репрезентувати, репрезентація, репрезентований** — 'бути представником кого-, чого-небудь і від когось, чогось; представляти; бути виразником якихось поглядів'.

Катерина Городенська

44. Шутун Е.В. Структура, семантика и текстообразующие функции безлично-инфинитивных предложений: дис. ...канд. филол. наук: 10.02.01. — русский язык. / Шутун Елена Викторовна. — М., 2008. — 173 с.

Статтю отримано 28.03.2014.

Natalia Kobchenko

Kyiv

CATEGORY STATUS OF THE PRONOMINATIVES WITH THE STRESSED PREFIX *ni-*

The paper deals with the description of peculiarity of the pronominals with stressed prefix *ni-* on the semantic, syntactic, morphological and word-formative levels. Their category features have been compared with the category features of the other parts of speech. The applicability of these units to the class of predicative words has been proved.

Keywords: parts of speech, pronominal, predicate word, infinitive, syntactic function, impersonal sentence.

Мовна мозаїка

САНКЦІЇ ДО (ЩОДО, СТОСОВНО)..., САНКЦІЇ ПРОТИ..., САНКЦІЇ ДЛЯ...

Реакція світової спільноти на дії Росії в неоголошеній війні на Сході України спричинила активне використання слова *санкції*, яке в тлумачних словниках української мови та словниках чужомовних слів зафіксоване з багатьма значеннями. Нині його вживають зі значенням 'захід впливу, який використовують до країни, що не виконує міжнародних угод, порушує міжнародні правові норми'. Політики, високопосадовці, журналісти, громадяни України наполягають на застосуванні санкцій, насамперед економічних, фінансових тощо, країнами Євросоюзу до окремих банків, впливових осіб Росії та до Росії як держави. Тих, на кого поширюють ці санкції, визначають різними прийменниково-відмінковими формами, серед яких: *санкції до...*, *санкції щодо...*, *санкції стосовно...*, *санкції проти...* та ін. Зазначені форми зумовили дієслова *застосовувати*, *запроваджувати*, бо вони поєднуються в українській мові з прийменниковим родовим відмінком іменників. Зокрема, форма *санкції до...* означає особу або предмет, яких стосується запропонована дія. Її використовують переважно тоді, коли йдеться про санкції (економічні, фінансові), які планують застосувати до окремих банків чи бізнесменів (напр.: *ЄС застосував санкції до близьких Путіну бізнесменів* (Українська правда, 30.07.2014); *ЄС запровадив економічні санкції до п'яти російських банків* (Дзеркало тижня, 31.07.2014). і зрідка — до певної країни (напр.: *Незабаром будуть застосовані жорсткіші санкції до Росії* (Українське радіо).

Форми *санкції щодо...*, *санкції стосовно...* та *санкції проти...* поєднуються здебільшого з назвою країни або її столицею, але мають свої значеннєві відтінки: перші дві означають, якої країни вони стосуються (напр.: *Країни ЄС з понеділка повернуться до санкцій щодо Росії* (Українське радіо); *Досі не погоджені санкції стосовно Росії* (Українське радіо), третя передає це значення з виразним відтінком спрямування проти певної країни, від якої за допомогою запропонованих обмежень чи заборон мають намір захиститися або й знищити її (напр.: *Обама пригрозив накладити вето на нові санкції проти Ірану* (Дзеркало тижня, 13.01.2014); *ЄС може сьогодні ухвалити нові санкції проти Росії* (День, 30.08.2014); *Американці та європейці підтримують санкції проти Росії...* (Україна молода, 12 — 13.09.2014); *61 % мешканців Євросоюзу підтримують запровадження жорсткіших санкцій проти Росії* (Україна молода, 12 — 13.09.2014).

Зрідка вживають форму *санкції для...*, якою увиразнюють призначення санкцій, пор.: *У Брюсселі триває обговорення санкцій для Росії* (Україна молода, 12 — 13.09.2014).

Отже, усі прийменникові форми із словом *санкції*, уживані в українських засобах масової комунікації, правильні. Вони розрізняються за своїми значеннєвими відтінками: *санкції до...*, *санкції щодо...*, *санкції стосовно...* вживають тоді, коли потрібно зазначити, кого стосуються запропоновані дії (обмеження чи заборони); *санкції проти...* — коли треба увиразнити каральне спрямування дій, за допомогою яких мають намір захиститися від певної країни або й знищити її цими діями; *санкції для...* — коли треба передати лише призначення запропонованих дій.

Катерина Городенська

свого обов'язку перед хвилиєю, перед її вимогами, щоб чесно сповнити його”.

Любов СТРУГАНЕЦЬ (м. Тернопіль)

Статтю отримано 25.09.2014

Liubov Struganets'

Ternopil

NORM IS AN INSEPARABLE ATTRIBUTE OF LITERARY LANGUAGE

Book review on: *Literaturna norma I movna praktyka : monografiya* / [Yermolenko S.Ya., Bybyk S.P., Kots' T.A. ta in.]; za red. S.Ya.Yermolenko. — Nizhyn : TOV «Vydavnytstvo «Aspekt-Poligraf», 2013. — 320 p.

Мовна мозаїка

ЯМКОВИЙ, А НЕ ЯМОЧНИЙ РЕМОНТ ДОРІГ

Водії нарікають на *ямкуваті* дороги, а дорожники бідкаються про брак грошей для *ямочного* ремонту. Дороги, справді, ямкуваті, бо мають зверху багато ямок, а то й справжніх ям. Заповнення таких ямок та ям бітумом у неофіційному вжитку називають переважно *латанням доріг*, а в офіційному — *ямочним ремонтом доріг*. Проте в другій назві *ямочний* ужито неправильно, бо в українській літературній мові від іменників із суфіксом -к- прикметники утворюють за допомогою суфікса -ов-, пор.: *виставка* — *виставковий*, *казка* — *казковий*. Саме тому замість *ямочний* потрібно вживати *ямковий*.

Отже, ліквідацію ямок та ям на дорогах правильно називати **ямковим ремонтом доріг** або ж *ремонтом ямкуватих доріг, латанням доріг, латанням ямок на дорогах*.

Катерина Городенська